

Nazan OSKAY*

YEREL GIYSİLERİN KÜLTÜREL DEĞERLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: TUNCELİ ÖRNEĞİ

A STUDY ON THE CULTURAL VALUES OF TRADITIONAL CLOTHING: THE CASE OF TUNCELI

ÖZET

Giyim-kuşam, kökeninde insanlığın doğanın sert koşullarına karşı korunma amaçlı kullanılmış olsa da süreç içerisinde kültürel bir öğe ve kültürün bir taşıyıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanın doğal çevresi, yaşadığı coğrafi konum, ekonomik ve toplumsal yapısı giyim şekillenmesinde katkıda bulunan önemli etmenlerdir. Kökeninde vücudu korumanın bir yolu olarak icat edilen, ancak zamanla kişiliği ifade etmenin bir aracı ve sosyal bir sembol haline gelen giyim-kuşam, ulusların geçirdiği evreleri, örf ve adetleri hakkında da veriler sunmaktadır. Bu çerçevede, Anadolu giyim-kuşam geleneği, malzeme, biçim ve bezeme unsurlarıyla halk kültürünün değerli kaynaklarından birini oluşturmaktadır. Zengin giyim-kuşam örneklerine sahip olan Anadolu'nun bu kültürel izlerine her bölgede ulaşmak mümkündür. Bu yörelerden biri olan Tunceli ili, kadın ve erkek kıyafetleri açısından geniş bir çeşitlilik sunmaktadır. Ancak teknolojinin gelişmesi ve küreselleşme ile gittikçe tek tipe dönüşme, kentin sahip olduğu giyim-kuşamla ilgili kültürel değerlerin kaybolmayla yüz yüze kalmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, araştırma, Tunceli'nin geleneksel giyim-kuşamının özelliklerini, işlevlerini ve kültürel önemini kaydederek, bölgenin zengin kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılmasını hedeflemektedir. Bu doğrultuda, kentte gerçekleştirilen alan araştırması sonucunda elde edilen örnekler belgelenmiş ve fotoğraflanarak sunulmuştur. Araştırma sürecinde yapılan gözlem, inceleme ve bulgular metne aktarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Tunceli, Dersim, gelenek, giyim, kültür

ABSTRACT

Although initially used by humankind as protection against the harsh conditions of nature, clothing has evolved over time into a cultural element and a medium for conveying culture. Factors such as the natural environment, geographical location, economic conditions, and social structure, in which the human exists, significantly contribute to the shaping of clothing. Originating as a means to protect the body, clothing has gradually become a tool for expressing individuality and a social symbol, offering insights into the stages nations have undergone and their traditions and customs. Within this framework, the traditional clothing heritage of Anatolia, with its materials, forms, and decorative elements, constitutes one of the valuable sources of folk culture. The cultural traces of Anatolia, rich in examples of traditional attire, can be observed in every region. As one of these regions, Tunceli offers a wide variety of traditional clothing for both men and women. However, the advancement of technology and globalization, leading to a homogenization of attire, has resulted in the cultural values associated with the traditional clothing of the region being threatened with extinction. In this context, the study aims to ensure the transmission of this rich cultural heritage to future generations by documenting the characteristics, functions, and cultural significance of traditional attire in Tunceli. To this end, examples collected through field research conducted in the region were documented and presented with accompanying photographs. Observations, analyses, and findings gathered during the research process were recorded and included in the text.

Keywords: Tunceli, Dersim, tradition, clothing, culture

* Doç. Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Van/Türkiye, E-Posta: nazanoskay@yyu.edu.tr / Assoc. Prof. Dr., Van Yuzuncu Yil University, Faculty of Fine Arts, Department of Traditional Turkish Handicrafts, Van/Türkiye, E-Mail: nazanoskay@yyu.edu.tr

Giriş

Giyim-kuşam, bireylerin ve insan gruplarının inançlarını, geleneklerini, değerlerini, ekonomisini, sanatını ve teknolojisini yansıtmaktadır. Bu bağlamda giysiler aidiyet, birlik ve kolektif kimlik duygusu yaratmada önemli kültürel rol oynamaktadır. Dolayısıyla her kültürün kendine özgü giyim kuşam tarzı olduğundan, giyim alışkanlıkları bir yerden bir yere farklılık gösterme eğilimindedir ve bu nedenle giyim, bir anlamda insanlar arasındaki sembolik sınırların belirlenmesinde işlev gören bir “kimlik” aracıdır.

Giyim-kuşam ve sembolik anlamları, bir toplumda kadın ve erkek arasında farklılıklar gösterirken, aynı zamanda gelenekler, görenekler, siyasi yapı, kimlik inşası, zihniyet, maddi kültür, sosyal yapı ve dönemin tekstil özellikleri hakkında da bilgi sunmaktadır. Bu unsurlar, bireylerin toplumsal rolleri ve statüleri üzerinde önemli bir etki yaratır ve kültürel mirası şekillendirmektedir (İpşirli Arçıt, 2016, s. 230). Dolayısıyla, maddi kültürün önemli bir unsuru olan giyim; bir toplumun kültürel değer yargılarını, inançlarını, yaşam biçimlerini, estetik ile sanatsal özelliklerini, örf ve âdetlerini yansıtan bir araçtır. Mutaf, giyimin kültürel bir değer olduğunu aşağıdaki cümlelerle aktarmaktadır:

Giyim, insanların temel ihtiyacı olmasının ötesinde de bazı anlamlar kazanmıştır. Bundan dolayı giyinmek-şekli ve ölçüsü farklı da olsa- insanlık tarihi boyunca, bazı küçük istisnalar dışında evrensel bir uygulama olagelmıştır. Dünyanın farklı bölgelerindeki insanların yaşadıkları çevre, onların giyimlerindeki en temel faktör olmuş ve bu faktörün etkisiyle de her topluma ait, ya vücutlarının tamamını örttükları veya en azından belli bölgelerini kapattıkları bir ‘giyim kültürü’ ortaya çıkmıştır (2015, s. 284).

Mutaf’ın da ifade ettiği gibi maddi kültürün önemli bir ögesi olan giyimin, toplumların karakteristiklerinin belirlenmesinde etkili bir unsur olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu, zengin bir giyim-kuşam geleneğine sahiptir. Anadolu’da yaşayan tüm toplulukların giyinme biçimleri, dönemin sosyo-kültürel, ekonomik, siyasal koşulları ve yerel şartlarına göre şekillenmiştir. İnsanlar buldukları bölge ve uygarlık seviyesine göre giyim biçimleri yaratmış, kendi örf ve âdetlerine, giyimlerine yansıtmışlardır (Bayraktar, 1989, s. 1).

Anadolu’nun her bölgesinde farklı biçimlerde şekillenen bu olgu, Tunceli yöresinde de özgün bezemeler, şekiller ve renklerle kendini göstermektedir. Tunceli’nin soğuk iklimi ve geçim kaynağının hayvancılık olması, ilde dokumacılığın gelişmesini sağlamıştır (Güzel, 2018, s. 21-22). Yaklaşık olarak 1950’lere kadar yöresel dokumalardan üretilen geleneksel giysiler, sonraki dönemlerde teknolojinin gelişimine paralel olarak değişime uğramıştır. Özellikle kıyafetlerin değişiminde kitle iletişim araçları, sosyo-ekonomik yapı, bu kıyafetleri kullanan yaşlı kesimin hayatını kaybetmesi ve gençlerin günümüz modasına eğilim göstermesi gibi nedenler etkili olmuştur (Işık, 2012, s. 45).

Bu bilgilere dayanarak, çalışmada Türk kültürünün maddi unsurlarından biri olarak kabul edilen Tunceli yöresinin kadın-erkek giysilerinin geleneksel değer ve özelliklerinin yitirilmeden korunması ve giyim-kuşam kültürünün araştırılması gerektiği tespit edilmiştir. Bu araştırma, Tunceli’nin geleneksel giyim-kuşamının özelliklerini, işlevlerini ve kültürel önemini belgeleyerek, bölgenin zengin geleneksel giyim-kuşam unsurlarının kayıt altına alınması amaçlanmaktadır.

Tunceli'ye gidilerek kent genelinde yapılan alan çalışmasında, giyim-kuşam konusuyla ilgili kaynak kişilerle yapılan söyleşilerle elde edilen veriler bu çalışma kapsamında sunulmuştur. Ayrıca, konuya dair yazılı kaynaklar ve araştırmacılar tarafından derlenen bilgi ve belgeler ışığında; giysilerin işlevleri, hangi koşullar ve ortamlarda, kimler tarafından nasıl giyildiği ve giysilerin özellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Kültür Bağlamında Giyim

Kültür, insan yaşamındaki tüm maddi ve manevi yaşam pratiklerini içeren dinamik bir olgudur. Alfred Kroeber ve Clyde Kluckhohn kültür için şöyle bir açıklama getirmişlerdir:

Kültür, insan gruplarının ayırt edici başarılarını oluşturan ve eserlerde somutlaştırılmış halleri de dâhil olmak üzere, semboller aracılığıyla edinilen ve aktarılan davranış kalıplarından, açık ve net olanlardan oluşur; kültürün temel çekirdeği geleneksel (yani tarihsel olarak türetilmiş ve seçilmiş) fikirlerden ve özellikle bunlara bağlı değerlerden oluşur; kültür sistemleri bir yandan eylemin ürünleri, diğer yandan da daha sonraki eylemlerin koşullandırıcı unsurları olarak düşünülebilir (1952, s. 181).

Kroeber ve Kluckhohn'ın da ifadelerinden anlaşılıyor ki kültür, salt ve düz bir anlamla ifade edilemeyecek kadar insanoğlunun gelişim süreciyle alakalı ve aktif bir birikimler bütünüdür. Kültürün incelenmesinde temel olan, insanın değişim ve ilerleme sürecidir. İnsanlık ilerledikçe, kültürün içeriği ve anlamı da evrilmektedir. Bu süreç, toplumsal değerlerin, inançların ve pratiklerin sürekli bir dönüşüm içinde olmasına yol açar, böylece kültür dinamik bir yapıya bürünmektedir. Bu bağlamda, kültürel bir çeşitlilik ve değişim olarak giyim, aynı zamanda kültürün ifadesi, imajı ve kişiliği olmuştur; çünkü giyimden bir ulusun normları ve kültürel değerleri anlaşılabilir.

Giyim, bireylerin ve insan gruplarının inançlarını, geleneklerini, değerlerini, ahlakını, ekonomisini, sanatını ve teknolojisini yansıtan bir olgudur. Virginia Woolf bu konuda “Göründükleri kadar önemsiz olan giysilerin, bizi sıcak tutmaktan çok daha önemli görevleri olduğu söylenir. Bizim dünyaya bakışımızı ve dünyanın bize bakışını değiştirirler... Bizi giydirenin biz değil giysiler olduğu görüşünü destekleyecek çok şey vardır; biz onları kol ya da göğüs kalıbına sokabiliriz, ama onlar kalplerimizi, beyinlerimizi, dillerimizi kendi beğenilerine göre şekillendirirler” demektedir (1928, s. 179). J. Baudrillard ise evrensel bir form olarak giysiyi, bütünsel bir sosyal fenomen olarak moda katılan daha genel nesne-işaretler sistemine dahil etmektedir (1984, s.12).

Wilson'a göre, giysilerin aynı anda hem önemsiz hem de önemli görülmesinin nedeni, insan bedenine olan yakınlıklarının bir sonucudur. Wilson, “[giysiler]... bizi insan bedeninin biyolojik bir varlıktan daha fazlası olduğunu kabul etmeye zorlar. O kültürün içinde bir organizmadır, hatta kültürel bir eserdir ve kendi sınırları belirsizdir. Kıyafet, benlik ile benlik olmayan arasındaki sınırdır” demektedir (Wilson, 1988, s. 2-3; Subbaraman, 1999, s. 572-589). Bu bağlamda, giysiye bir iletişim sistemi olarak bakıldığında giysinin aynı zamanda bir kişinin ya da toplumun kültürel yapısına ilişkin kodlara da gönderme yaptığı fark edilmektedir.

Sosyal veya medeni durumun sembolü olarak da kullanılan giyim-kuşam, toplumun estetik, dinsel, politik, ekonomik ve sosyo-kültürel birikimlerinin sonucunda ortaya çıkarak, kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Günlük yaşamın bir parçası olarak insanların gereksinimlerini karşılayan bu olgu, gelişim sürecinde geniş kültürel işlevler yüklenerek; geçmişin kültür tarihini bir belge

niteliğinde günümüze taşımaktadır (Ayhan, 2021, s. 60). Bu nedenle, Crane'in de ifade ettiği gibi; "giyim tercihleri, bireylerin hem belli bir zaman dilimine uygun görünümlere ilişkin güçlü normları hem de olağan üstü bir seçenek zenginliğini barındıran kültürün belirli bir biçimini kendi amaçları doğrultusunda nasıl yorumladıklarını gösteren eşsiz bir alandır" (Crane, 2000, s. 11).

Giysiler, farklı kültürlerden gelen insanlar için değişik anlamlar taşıyabilmektedir; aynı zamanda farklı sosyal statülere ve dünya görüşlerine sahip bireyler açısından da özel kodlar ve mesajlar içermektedir. Giyim-kuşam davranışları, kültürün maddileşmiş bir yansıması olarak, kültürel farklılıkların dışavurumunu sağlayarak siyasi farklılıkları vurgulamada da önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, giyim-kuşam modasını bir kimikleşme ideolojisi olarak ele almak mümkündür (Crane, 2000, s. 11). Bu çerçevede, coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca Asya, Avrupa, Afrika, Mısır ve Mezopotamya kültür yollarının kesişim noktası olan Anadolu, zengin, orijinal, estetik ve görkemli yöresel giyim-kuşamıyla kendine özgü bir kimlik sunmaktadır. Bu özellikleri, Anadolu'nun kültürel çeşitliliğini ve derinliğini gözler önüne sermektedir.

Anadolu'da Giyim-Kuşam

Toplumlar hakkında birçok kültürel veriyi barındıran giyim-kuşam incelendiğinde örtünmenin, yani giyim-kuşamın her toplumun yaşadığı coğrafyaya ve iklimine göre şekil aldığı açık bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda, her medeniyette olduğu gibi, Anadolu'da da yöresel halk giysileri, Anadolu Yarımadası'nda yaşayan insanların kendine özgü kültürlerinin bir yansıması olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Halkın yüzyıllardan beri yaşattıkları bu önemli kültürel değer, bir giyim zenginliği ve çeşitliliği olarak önümüze çıkmaktadır (Salman ve Atmaca, 2009, s. 11- 17).

Yüzyıllar boyunca Anadolu yöresel giysileri, Anadolu Yarımadası'nda yaşayan halkın özgün kültürünü, desenleri, renkleri ve derin duygular yansıtan şekilleriyle içinde barındırmıştır. El tezgâhlarında dokunan giyim-kuşam malzemeleri çok renkli çok gösterişli el işi üretimi olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca gelenek ve görenekten etkilenerek kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Güncellik ve moda kaygısının ötesinde, bu giysiler öz ve bozulmamış giyim kültürünü yansıtmaktadır. Halkın evde, işte, törenlerde, bayramlarda ve düğünlerde giydiği renkli giysileri kapsamaktadır (Gürsoy, 2004).

Anadolu, coğrafi konumu sayesinde tarih boyunca Asya, Avrupa, Afrika, Mısır ve Mezopotamya kültür yollarının kesişim noktası olmuştur. Bu nedenle zengin bir giyim potansiyeline ve çeşitliliğine sahip Anadolu'nun giyim kültürü, diğer kültürlerin etkisiyle de tarih boyunca değişimler geçirmiştir.

Zengin bir halk giysi potansiyeline sahip olan Anadolu'da, bölgeler arasındaki iklim farklılıkları nedeniyle insanların kendi iklim koşullarına uygun şekilde giyinmeleri gözlemlenmektedir. Örneğin, sıcak bölgelerde yaşayanlar, serin kalmak için ince pamuklu dokumalardan elbiseler yaparken; soğuk bölgelerdeki insanlar kalın yünlü kumaşlardan giysileri tercih etmiştir (Kacar, 2017, s. 224). Dolayısıyla coğrafyaya; yani iklim ve yörede bulunan malzemeye göre değişiklikler gösteren giyim-kuşam, Türkiye'nin birçok şehri gibi Tunceli'nin de geleneksel giysi biçiminin farklı bir çizgide kendine özgü bir şekilde ilerlemesine neden olmuştur.

Yöntem

Bu çalışma, Tunceli il merkezi ile birlikte Çemişgezek, Hozat, Mazgirt, Nazımiye, Ovacık, Pertek ve Pülümür ilçeleri ve köylerine köylerinde yürütülmüş olduğundan bir Alan araştırmasıdır. Araştırma amacının ve araştırmanın ortaya koyduğu bulguların incelenmesi bakımından da nitel bir yaklaşım göstermektedir. Nitel araştırma modellerinden biri olan bu çalışma, Tunceli ilinde ziyaret edilen bölgedeki yerel halkın giyim-kuşam alışkanlıklarını anlamaya yönelik bir analiz içerdiğinden, araştırma, dar kapsamlı bir etnografik çalışmayı kapsamaktadır. Etnografik araştırma ile ele alınan konular insanların sosyal yaşamlarını ve kültürel yapılarını anlamaya, açıklamaya ve kayıt altına almaya odaklanmaktadır. Alanda yapılan araştırmada veri toplama teknikleri olarak gözlem, görüşme ve dokümantasyon (fotoğraf, video, not alma) kullanılmıştır. Görüşme tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme ile kişilerin görüşleri toplanmıştır. Dokümantasyon tekniği olarak görüşülen kişilerin giysilerinin fotoğrafları ve videoları çekilmiştir. Görüşülen kişilerin yanıtları görüşme notları olarak yazılı alınmıştır. 2014 ve 2016 yılları arasında gerçekleştirilen *Tunceli El Sanatları* adlı proje kapsamında yapılan araştırmada, yerel halkla yapılan görüşmeler ve gözlemlerle, Tunceli'nin geleneksel giyim kültürüne dair önceden hazırlanan soruların yanı sıra, görüşmelerin seyrine bağlı olarak farklı sorular da yöneltilmiş ve birinci ağızdan veriler toplanmıştır. Bu yöntem, daha derinlemesine bilgi edinilmesine olanak sağlamış ve katılımcıların kişisel deneyimlerine dayanan özgün verilerin elde edilmesini mümkün kılmıştır.

Tunceli Halk Kültüründe Giyim-Kuşam Geleneği

Anadolu toplumsal yaşamının kayda değer kültürel zenginliklerinden biri olan giyim, her bölgede kendine has özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bu bölgeler arasında Tunceli'ye özgü geleneksel giysiler, sahip oldukları önemli özellikler açısından incelenmeyi gerektiren bir konudur. Model, kesim, kullanılan malzeme, uygulanan dikiş teknikleri ve süsleme yöntemleri açısından bu konumu hak eden geleneksel Tunceli giyim-kuşamı, maddi kültürün değerli belgeleri olarak da kabul edilmektedir. Ancak zamanla yok olma tehlikesiyle karşılaşan bu giysiler, yeterince belgelenmemiş ve detaylı bir araştırmaya tabi tutulmamıştır.

Kadın Giyimi

Anadolu halkının yakın döneme kadar giydiği ve hala düğünlerde, törenlerde tercih ettiği giyim-kuşam, bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar, yerel geleneklerden ve bireyler arasındaki çeşitli zevk anlayışlarından kaynaklanırken (Salman, 2003, s. 47), Tunceli ve çevresinin geleneksel kadın giysileri de bu çeşitliliğin ve zenginliğin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Şehirde, dış etkilerin etkisiyle geleneksel giysiler modern kıyafetlerle yer değiştirirken, yöresel giyimin en güzel örnekleri köylerde ve ilçelerde kendini göstermektedir.

Tunceli ilinin kadın giyimi, diğer bölgeler gibi kendine has ve o bölgeyi oluşturan kırsal kesim insanının temel özelliklerini taşımaktadır. Anadolu'nun diğer yerlerinde olduğu gibi burada da kadın giyimi, kadının bedenine ve ayağına giydikleri, bunların bezemeleri ve takıları ile oluşan bir bütündür (Çınar ve Demir, 2014, s. 927). Kadınlar günlük kıyafetlerinde iç giyim olarak altta "belek/don/ehdoni" (Tosun ve Koç, 2011, s. 67; 2014, s. 658)¹ üst kısımda ise "kiras/piren/içlik"

¹Tosun ve Koç, "Pertek (Tunceli) Yöresi Kurmancisinde Gecen Türkçe Sözcükler" adlı çalışmada bu sözcüğü "ayak donu" olarak, "şalvarın altına giyilen giysi" şeklinde vermişlerdir. Ayrıca "Pertek Yöresi Ağızlarındaki Bazı Birleşik Sözcükler" adlı bildiride de bu sözcüğü; "Bu yapı ayak ve don sözcüklerinden oluşmuş, belirtisiz ad tamlaması kalıbında bir birleşiktir. Anlam olarak kadınların elbisenin altına giydikleri geniş, paçaları büzgülü giysiyi ifade eder.

olarak isimlendirilen giysileri giymektedirler. Kıras, içe giyilen diz altına kadar gelen amerikan bezinden dikilen (içlik) bir iç giysisi olarak tanımlanmaktadır. Belek ise don veya tuman adlarıyla da anılan elbise ve şalvarların altına giyilen kıyafettir.

Giysinın bir diğer tamamlayıcısı, kırasın üzerine yörede “giyme” olarak adlandırılan çiçekli basmadan yapılan, uzun kollu, kol ağzları düz ya da lastikli yakasız düğmeli gömlektir. Bu gömleğin üzerine “zuvun/zubun” adı verilen üç etek giyilmektedir. Bazı yörelerde doğrudan kıras üzerine zuvun kullanılmaktadır. Zuvunun altında ise kimi örnekleri parlak saten kumaştan kimileriye basmadan yapılan “ehdoni” adı verilen ağı yukarıda, paçaları lastikli pijama giyilmektedir (Görsel 1).

Görsel 1. Zuvun/zubun ve ehdoni örneği (Sultan Moda Evi-Merkez-Tunceli)

Farklı ilçelerde çeşitli isimlerle kullanılan zuvun (üç etek), Şavak aşiretinin yoğun olarak yaşadığı Pertek ve Çemişgezek ilçelerinde “çatkırç/kırç”, Hozat'ta ise “kırçısıya” olarak adlandırılmaktadır. Yörede, bu giysi başka bir adla da "henteri/entari" olarak bilinmektedir.

Zuvun ya da yörede söylenen diğer bir biçimiyle çatkırç, iki farklı renk ve desende kumaşın üst üste gelecek şekilde kesilip dikilmesiyle yapılan, üstü dar, kolları uzun, yaka kısmı ve kol uçları işlemeli, hâkim yakalı, biri arkaya gelecek şekilde üç parça uzun etekten oluşan, iki taraflı da giyilebilen, önü açık bir üst giysisidir. Çoğunlukla ön etekleri toplanarak kullanılmaktadır. Etekler, etek uçlarının bıştın üzerine sarılan kejinin arasına sıkıştırılması ile ikiye katlanarak toplanır. Keji/kuşak, genellikle el tezgâhlarında dokunan, cecim desenli, 2-5 metre uzunluğunda, yaklaşık 3 santim enindedir. Zuvunun üzerine beli saracak biçimde “bışt/şal/” adıyla bilinen kuşak sarılmaktadır. Keginin ve bıştın üstüne de önde bağlanan giysi olarak bilinen peşmal/peştamal (peştamal) gelmektedir. Bu önlükler çiçekli keten bezinden yapılır. Ters ve yüzü farklı şekillerde desenlendirilen ve kıyafetin kirlenmesini engellemek amacı ile kullanılan peşmal/peştamal ise iki farklı parçadan oluşmaktadır. Bu durum peştemalin arkalı önlü kullanımını sağlamaktadır.

Bıştın üzerine yaklaşık 2-5 metre uzunluğunda “geji/keji/kaşink” olarak adlandırılan kuşak kullanılmaktadır. Keginin uçları ise “quliklerle (püsküllerle)” süslenmektedir (Görsel 2). Bele sarılan “bışt/şal/” ve “geji/keji/kaşink” şeklindeki kalın ve ince kuşaklar, giysinın oturmasını sağlar ve vücudu sararak rahat bir şekilde hareket etmeyi kolaylaştırır. Ayrıca kadınların yüzük,

Ayak donu biçiminde ortaya çıkmış bu sözcük, ağızlardaki ses olaylarına uygun biçimde değişerek **ehdoni** olmuştur.” şeklinde izah ederek sözcüğün Türkçe olduğunu vurgulamaktadırlar.

küpe, tarak, ayna gibi malzemeleri arasına sakladıkları bir cep işlevi de görürler. Özellikle geleneksel elbiselerde, kuşaklar kıyafetin şeklini belirlemede önemli bir rol oynarken, kıyafetlere renk ve desen ekleyerek görsel bir zenginlik sağlamaktadırlar. Bu nedenlerle, bele sarılan kuşak hem günlük yaşamda hem de kültürel anlamda önemli bir yere sahiptir.

Görsel 2. Kolan /Çarpana dokuma tekniğiyle dokunmuş geji/keji örneği (Yukarıgölbahçe Köyü, Pertek, Tunceli)²

Görsel 3. Bişt ve gejinin bele sarılışı (Koyungözü Köyü, Ovacık, Tunceli)³

Gıysiyi oluşturan bir diğer parça “kolçak” (Görsel 4) olarak isimlendirilen ve kadınların günlük işlerini yaparken gıysilerinin kirlenmesini önlemek amacıyla kullandıkları kolluklardır. Bilek ve dirsek kısımlarından lastik geçirilerek kolda sabit durması sağlanan bu kolluklar, çiçekli basma kumaştan yapılmakta olup bilekten dirseğe kadar uzanan bir uzunluğa sahiptirler.

Görsel 4. Kolçak Örnekleri (Koyungözü Köyü, Ovacık, Tunceli)⁴

² Zülküf Durmuş tarafından dokunmuştur.

³ Bilgiler Fatma Akgül'den alınmıştır.

⁴ Fotoğraf çekimi için Fatma Akgül'den yardım alınmıştır.

Tunceli'nin Mazgirt, Nazmiye gibi yörelerinde ise “fistan” (Görsel 5) olarak isimlendirilen giysi giyilmektedir. Çiçekli basmadan yapılan, uzun kollu, kol ağzları geniş ya da lastikli, hâkim yakalı, bel kısmı daha dar, büzgülü ve etek ucu fırfırlı uzun elbise şeklinde olan fistanların altına, diğer yörelerde üç eteğin altında da giyilen ehdoni adı verilen ağı yukarıda, paçaları lastikli pijama giyilmektedir. Bu tarz kıyafetlerde de yine tamamlayıcı olarak kolçak ve peştamal (kuşak) tercih edilmektedir.

Görsel 5. Fistan örneği (Tunceli Halk Eğitim Merkezi)

Tunceli yöresinde, geleneksel kadın giysinin diğer bir önemli ögesi, halk arasında “gurık/gore” (Görsel 6) olarak isimlendirilen çoraplardır. Yörenin iklim şartları dikkate alındığında bu çoraplar çoğunlukla doğal renkli yün ipten beş şişle desenli örülmüş çoraplar olup tercihe bağlı olarak uzun ya da kısa şekilde örülmektedirler.

Görsel 6. Gurık adı verilen yün çorap (Yukarıgölbahçe Köyü –Pertek –Tunceli)⁵

Giysinin önemli unsurlarından bir diğeri olan ayakkabı, her bölgede olduğu gibi Tunceli’de de yöresel giyim-kuşamın tamamlayıcısıdır. Şehirde genellikle Anadolu’nun pek çok bölgesinde bilinen ve kışın tercih edilen “gızlavat/cızlavıt” (astarlı lastik) (Görsel 7) giyilirken; yazları ise delikli, düztaban naylon ayakkabı giyilmektedir. Gelir durumu daha iyi olan insanlar ise farklı olarak topuklu kundura, yöresel adıyla potin giymektedir. Hâlihazırda günümüz şartlarında

⁵ Azime Babat tarafından örülmüştür.

kullanılan bu ayakkabıların yanı sıra yöresel kıyafete daha uygun olan çarık da kullanılan bir ayakkabı türü olmuştur.

Görsel 7. “gızlavat/cızlavıt” (astarlı lastik)

Unutulmaya yüz tutan ve geleneksel giyim kuşamın bir parçası olan çarık, ayakkabı sanayisinin henüz gelişmediği zamanlarda, Tunceli’de hem günlük yaşamda hem de tarlada çalışırken tercih edilmiştir. Çarık, Tunceli’de ayağa giyilen en eski ayakkabı türü hırık olarak bilinen carığın daha ilkel bir biçimidir. Anadolu uygarlıklarının da kullandığı bir ayakkabı olan çarık, şehirde tuzla terbiye edilerek gölgede kurutulan tek parça manda veya öküz derisinden yapılmıştır. 1-2 hafta tuzda bekletildikten sonra havanın müsait olduğu bir zamanda yere çivilerle gergin bir vaziyette çakılan hayvan derisi, bir müddet bekledikten sonra ayak ölçüsüne göre kesilip, kenarlarına açılan deliklerden geçirilen sırimla bağlanarak kullanılmıştır (Görsel 8). Çarıktan sonra ise modernleşme ile birlikte lastik ve daha sonra da işlenmiş deriden kundura/potin ve iskarpın kullanılmıştır.

Görsel 8. Çarık örneği (Sultan Moda Evi, Merkez-Tunceli)

Tunceli kadınının giyiminde önemli unsurlardan biri de başlıktır. Özellikle kadın başlıkları zamanla değişiklik gösterse de kültürel yapı içinde gelenekselliğini koruyarak günümüze kadar varlığını sürdürebilmiştir.

Kadınlar, başlarına genellikle halk arasında “kullik” olarak bilinen fesler giyerek üzerine ise “puşi/poşu” denilen örtü bağlamaktadırlar. Fesin başta sabit durmasını sağlayan bir bağ bulunmaktadır. Baş kısmındaki görüntüyü daha zengin kılmak için de fesin üzerine bakır ya da gümüş “tepelik/sem” yerleştirilmektedir. Fesin kullanılmadığı durumlarda ise kumaştan dikilmiş ya da orlon iplikten örülmüş fese benzer “kumik” olarak isimlendirilen bir başlık kullanılmaktadır.

Maddi durumu iyi olanlar fesin yan tarafına küçük ziv (gümüş) pullardan takmaktadırlar. Fesin üzerine örtülen yazma ya da renkli puşi, bazen omuz üzerine dökülecek şekilde bazen de fesin etrafını saracak biçimde bağlanmaktadır. Puşi bağlamasında görülen bu farklılık kadın, gelin ve bekâr kıza göre değişmektedir.

Yörede kullanılan puşiler, genellikle Güneydoğu Anadolu illeri olan Gaziantep'ten ve Diyarbakır'dan getirilmektedir. Puşiler ebatlarına göre iki parmak, dört parmak ve altıparmak olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Altıparmak puşi, başın üst kısmını dört parmak ise yüzün ağız kısmını kapatmak için kullanılmaktadır.

Tek puşi kullanan bekârlar, puşiyi sadece alın kısmını kapatacak biçimde ya da cemallerini gösterecek şekilde omuzlarına sarkıtmaktadırlar. Evli kadınlar ise çift puşi kullanarak bu puşilerden bir tanesini başın üst kısmına, diğerini de üçgen bir biçimde ağız kısmını kapatmak için çene altında bağlamaktadırlar.

Üst kısma takılan puşi “kulik/kuffik” ağız kısmını kapatan ise “berfek” olarak adlandırılmaktadır. Kadınlar “Kıtan/çit/leçek” denilen beyaz tülbent ile baş bağlamayı tamamlamaktadırlar. Ancak günümüzde leçek yerine farklı tülbentlerin tercih edildiği de görülmektedir. Genel olarak yaşlılar koyu renkleri tercih ederken, gençler daha renkli olan tülbentleri tercih etmektedirler. Genç kızlar ise ayrıca süs amaçlı olarak puşinin içinde “vale” adı verilen ince ipek bağlamaktadırlar.

Puşinin başa bağlanma şekilleri yöresel olarak farklılıklar göstermektedir. Örneğin; Pertek-Dere nahiyesi “puşi/poşuları” çene altından gümüş “çengel/ziv” ile kafanın üst kısmına tutturmaktadırlar.

Görsel 9. Kadın başı örnekleri (Hozat-Ovacık –Tunceli)

Geçmişten günümüze kültürün önemli taşıyıcılarından biri olan giyim-kuşam, sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam biçimimizi yansıtan en kalıcı ve anlamlı belgelerden biridir. Aksesuarlar ise geleneksel giyimin tamamlayıcı unsurları olarak kadının süsü niteliğindedir. Tunceli geleneksel giyim-kuşamında da aksesuar giyimin önemli bir ögesi olarak kullanılmaktadır. Bu aksesuarlar daha çok başa takılan feste, kolda, burunda, saçta ve boyunda görülmektedir.

Baş bağlamadan ya da fes giyilmeden önce örülen saçların uç kısımlarına örme sırasında “gulik” olarak adlandırılan boncuklar takılmaktadır. Fesini bağlarken yanlara düşen saçlar (bısk/kahkul) süs olarak bırakılarak; zaman zaman bu kâküllerin yerine yöresel olarak ziv denilen gümüş takılar da süsleyici bir unsur olarak kullanılmaktadır. Yine fes/kumik üzerine gümüş veya bakır tepelik ve alnın üzerine düşen penelzik (sahte altın) olarak adlandırılan aksesuarlar görülmektedir.

Görsel 10. “Gulik” olarak adlandırılan boncukların takılı olduğu saç örgüsü (Koyungözü Köyü, Ovacık, Tunceli)⁶

Görsel 11. Puşi, tepelik ve gümüşlükler (Koyungözü Köyü, Ovacık, Tunceli)⁷

Takı olarak yörede halk diliyle “ziv bazın” denilen gümüş bilezikler; burunda da hızma kullanılmaktadır. Boyunda ise genellikle yeşil ve mavi boncuklardan tasarlanmış kolyeler tercih edilmektedir.

Görsel 12. Evli kadın, baş bağı, poşu penelzik (altının sahtesi)⁸

⁶Fatma Akgül’ün fotoğrafı.

⁷Fatma Akgül’ün fotoğrafı.

⁸Kutlu, M. M. (1987). *Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.

Tunceli'nin geleneksel baş bağlama tarzı, bölgenin sosyal yapısını ve kültürel zenginliğini yansıtan önemli bir unsurdur. Bu gelenek, sadece bir giyim şekli değil, aynı zamanda toplumsal kimliğin, cinsiyetin ve statünün bir parçasıdır.

Erkek Giyimi

Anadolu'nun her yanında kendine has folklorik, özellikle de bölgenin kültürünü yansıtan geleneksel giysiler mevcuttur. Bu kapsamda, kadın giyimi kadar çeşitlilik göstermese de yöresel erkek giyim-kuşamı da oldukça önemlidir. Tunceli yöresel erkek giysisinde de bu anlamda farklılıklar gözlenmektedir.

Tunceli yöresi erkek giyiminin en dikkat çekici giysilerini “şal-şepik” oluşturmaktadır. Pantolonu bol ve ceketini yakasız şal-şepik, dokuma kumaştan yapılmaktadır. Kolları zilekli; yani geniş ve püsküllüdür. Dokuma ustaları tarafından çok ince bir iplikle dokunup terzilere diktirilerek giyilmektedir. Şal-şepiğin pantolon yerine giyilen geniş boru paçalı parçasına şal, içe giyilen gömleğin üstüne atılan özenle dokunmuş parçasına ise şepik/şapık denilmektedir.

Giysinin geri kalanı “kıras/içlik” ve “don/tuman” olarak bilinen iç giysilerden meydana gelmektedir. Tuman üzerine şalvar giyilirken; üst kısımda da hâkim yakalı, beyaz gömlek (işlik) giyilmektedir. Devamında gömlek üzerine siyah bir yelek (eskiden elden dokunmuş, işlemeli salte adlı bir yelek giyilmiştir.) ve yeleğin üzerine de ceket kullanılmaktadır. Bel kısmına yaşlıların “bışt”, gençlerin ise “futi” olarak isimlendirdiği kuşak dolanmaktadır. Son olarak ise “sako” denilen palto giyilmektedir.

Giyimin tamamlayıcısı olan baş kısmında genellikle, köşeli şapka, el örgüsü başlık takılmakta ya da “puşi” sarılmaktadır (Görsel 13-14-15).

Görsel 13. Tahmini olarak 1975-76 yıllarında çekilmiş fotoğrafta geleneksel erkek kıyafeti.

Görsel 14. Şalvar ve yelek örnekleri (Halk eğitim Merkezi -Merkez-Tunceli).

Görsel 15. 1935 tarihli fes örneği, (Karşılar Köyü- Tunceli)⁹

Kadın giyiminde olduğu gibi ayakkabı, erkek giyiminin de önemli tamamlayıcılarından biridir. Erkek ayakkabıları yazlık ve kışlık olarak farklılık göstermektedir. Yörede daha çok “cızlavıt” olarak bilinen lastik ayakkabı, çarık ve kundura (yöresel adıyla iskarpin) giyilmektedir. Bu ayakkabıların dışında ayrıca kar ayakkabısı olarak bilinen ve kış aylarında kasnaklı, altı deri ya da kıl ip örgüsü, üstten bağcıklı “hedik/lerkan” giyilmektedir (Görsel 15). Mevcut ayakkabının altına kenetlenen ve Tunceli’de vatandaşların yaygın kullandığı kar ayakkabısı olarak bilinen hedik/lerkan köylülerin kar üzerinde daha rahat hareket edebilmesini sağlamaktadır. Erkeklerin geleneksel yaz ayakkabıları da “mazdu”, “ham çarık” ve “dedemburnu” denilen çarıklardır.

Görsel 16. Hedik örneği (Pülümür- Tunceli)

Yöresel erkek ayakkabılarının içine halk arasında “gore” olarak bilinen çoraplar giyilmektedir. Bu çoraplar, genellikle sade kalın yün çorap olarak bilinen “gallik”, dize kadar çıkan “dizleme” ve bacakları saran ve belirli bir yükseklikteki “konç” olmak üzere üç farklı çeşitte

⁹ Fedi Güler’den alınmıştır.

üretilmektedir. Yerel halkın günlük yaşamında önemli bir yeri olan bu çoraplar, bazen hayvan motifleriyle süslenerek estetik bir değer kazanmaktadır. Bu motifler, bölgenin kültürel zenginliğini ve doğasını yansıtarak çoraplara geleneksel bir dokunuş katmaktadır.

Görsel 17. Çorap (Gore) örneği (Sultan Moda Evi, Merkez-Tunceli)

Erkek giyim-kuşamının önemli tamamlayıcılarından olan yöresel aksesuar kullanımına bakıldığında erkek aksesuarının gümüş köstek cep saati ve “kesik” denilen para kesesinden oluştuğu ifade edilebilir. Sade bir şekilde tasarlanan kesik, ağız kısmı büzgülü olacak şekilde ince bir kumaştan dikilmektedir.

Sonuç

Geleneksel Tunceli kıyafetleri, bölgenin kültürel kimliğini ve sosyal yapısını yansıtan önemli unsurlardır. Hem erkekler hem de kadınlar için kullanılan giysiler, işlevsellik ve estetik açısından Anadolu'nun diğer yörelerinde olduğu gibi belirgin özellikler taşımaktadır. Kadın giysileri, genellikle renkli ve desenli kumaşlardan yapılırken, erkek kıyafetleri ise daha sade ve pratik olup, yerel koşullara uygun şekilde kullanılmıştır. Tunceli'nin geleneksel kıyafetleri, zengin folklorik unsurlar barındırarak hem günlük yaşamda hem de özel günlerde kullanılan giysiler olarak halkın kültürüne derinlemesine işlemiştir. Ancak, bu giysiler bazı köylerde ve festivallerde yaşatılmaya çalışılsa da gelişen sanayi ve değişen yaşam koşulları nedeniyle yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Yapılan alan araştırması sonucunda, yörenin kültürel yapısını yansıtan ve yaşamla ilgili birikimi günümüze taşıyan geleneksel giysilerin, geçmişten günümüze aktarılan maddi kültürel miraslar olarak son derece önemli tarihsel ve görsel kaynaklar niteliğinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu giysiler, sadece estetik ve işlevsel birer öge değil, aynı zamanda Tunceli'nin kültürel kimliğini, sosyal yapısını ve tarihsel süreçlerini anlamamıza yardımcı olan önemli belgelerdir. Temsil ettikleri kültürel değerler göz önünde bulundurulduğunda; yöreye ait ürünlerin incelenmesi, her yönüyle tahlil edilerek sonuçların yazıya aktarılması ve gelecekte tekrar ele alınması için belgelenmesi gerekmektedir. Ancak böylelikle bu kültürel yok oluşun engellenmesi sağlanabilir ve Tunceli iline ait giysilerin geçmişte hangi kültürel kodları taşıdıkları açıklığa kavuşturulabilir. Ayrıca, yok olmaya karşı bu kültürel değerlerin tespit ve muhafaza edilmesi için bir müzenin kurulması ve bu şekilde gelecek nesillere aktarılması kültürel devamlılık için oldukça önemlidir. Çünkü yerel giysiler kültürel, toplumsal, ekonomik ve tanıtımsal açılardan adeta birer kimlik kartı niteliğindedir. Bu giysiler, bir toplumun kimliğini ve değerlerini yansıtırken, aynı zamanda ekonomik gelişime ve turizm potansiyeline de katkıda bulunabilirler.

Extended Abstract

Clothing plays a significant cultural role in fostering a sense of belonging, unity, and collective identity. In this context, this phenomenon, which takes diverse forms across Anatolia, manifests itself in the Tunceli region through unique ornaments, patterns and colors as well.

Based on this information, the study identifies the need to preserve and protect the traditional values and characteristics of men and women's clothing in Tunceli considered as one of the

material elements of Turkish culture, ensuring they are not lost. The research is a field study since it was conducted in the central district of Tunceli, as well as the districts and villages of Çemişgezek, Hozat, Mazgirt, Nazımiye, Ovacık, Pertek and Pülümür.

Women wear undergarments called “belek/don/ehdoni” as the lower garment, and “kiras/piren/içlik” as the upper garment. Another complementary element of the attire is the “giyme” a long-sleeved blouse made from floral printed fabric, which is worn over the kiras. The sleeves of this blouse are either plain or elastic, with no collar and fastened with buttons. Over this blouse, a three-layered skirt known as “zuvun” or “zubun” is worn. Around the waist, a sash called “bışt/şal” is tied. Over the kejin and bışt, a garment known as “peşmal/peştamal” (peştamal) is worn, which is tied at the front.

Women’s attire in the region are the “kolçak” arm coverings, used by women to prevent their clothing from getting dirty while performing daily tasks, and the socks known as “gurık” or “gore” in the local vernacular.

Women typically wear “fes” hats, locally known as “kullik” and tie a headscarf called “puşi/poşu” over them. A fastening is used to ensure the stability of the fes on the head. To enhance the appearance, a “tepelik/sem” made of copper or silver, is placed on top of the fes. In the situations when fes is not worn, a head covering resembling the fes, called “kumik” which is either sewn from fabric or knitted from acrylic yarn is worn.

In the city, people typically wear “gızlavat/cızlavıt” (lined rubber shoes), which are popular in many parts of Anatolia and are especially preferred during the winter. In the summer, they wear perforated, flat-sole nylon shoes. Those with higher incomes, however, tend to wear heeled shoes, locally known as “potin.” Additionally, “çarık”, a type of footwear more suited to traditional clothing is also used.

Differences can also be observed in the regional men’s clothing of Tunceli. The most distinctive garments of men’s attire in the Tunceli region are the “şal-şepik”. The şal-şepik, which features loose trousers and a collarless jacket is made of woven fabric. Its sleeves are adorned with “zilek”, meaning they are wide and fringed. It is woven by loom masters using very fine thread and is sewn by tailors before being worn. The wide-legged part of the şal-şepik, which serves as trousers is called “şal” and the finely woven piece draped over the inner shirt is referred to as “şepik” or “şapık”.

The other part of the garment consists of inner clothing known as “kiras/içlik” and “don/tuman.” While trousers are worn over a pair of harem pants (şalvar), a white shirt (işlik) with a mandarin collar is worn on the upper part. Over the shirt a black vest is worn, followed by a jacket on top. A belt, referred to as “bışt” by the elderly and “futi” by the youth is wrapped around the waist. Finally, a coat known as “sako” is worn. As for the headgear, a typical complement such as a square-shaped hat or a hand-knitted headpiece is worn, or puşi is wrapped.

In the region, rubber shoes commonly known as “cızlavıt”, along with sandals and traditional shoes called “iskarpın” are worn. In addition to these shoes, a type of winter footwear, which is known as “hedik/lerkan” and characterized by a wooden sole with leather or woolen cord weaving, and they are fastened with laces at the top is worn in the winter months.

Field research has revealed that traditional garments, which reflect the cultural structure of the region and convey accumulated knowledge of life to the present day, are exceptionally

important historical and visual resources as tangible cultural heritage passed down through generations.

Kaynakça

- Argıt, B. İ. (2016). Osmanlı İstanbul’unda Giyim Kuşam. *Antikçağdan XXI. yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi, Toplum, 21*, 230-247.
- Ayhan, F. (2021). Türk Geleneksel Giyim Kültüründe Şalvar. *Humanities Sciences, 16*(1), 59-70.
- Baudrillard, J. (1984). *La mode ou la féerie du code*. Gallimard.
- Bayraktar, F. (1989). *Giyim*. MEB Yayınları.
- Crane, D. (2003). *Moda ve Gündemleri (Giyimde Sınıf, Cinsiyet ve Kimlik)*. (Çelik, Ö. Çev.), Ayrıntı.
- Çınar, P. ve Demir, N. (2014). Dersim (Tunceli) Geleneksel Kadın Giyim Kültürü. *2.Uluslararası Tunceli (Dersim) Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Tunceli Üniversitesi.
- Gürsoy, T. A. (2004). *Dünden Bugüne Giyim Kültürü ve Moda*. Mithat Selection.
- Güzel, E. (2018). *Tunceli Yöresi Düz Dokumaları*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Kacar, N. (2018). Denizli İli Çal İlçe ve Yöresi Geleneksel Kadın Giysi Özelliklerinin Giyim Kültürü Açısından İncelenmesi. *9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Kroeber, A.L. & Kluckhohn, C. (1952). *Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions*. Cambridge.
- Kutlu, M. M. (1987). *Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık*. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi.
- Mutaf, A. (2015). İnanç-Statü-Tarz Üçleminde Osmanlı Kadınlarının Giyim-Kuşam Kültürü ve Sosyal Hayattaki Fonksiyonelliği: 17. yüzyıl Edremit örneği. *Balıkesir İlahiyat Dergisi 1*(2), 283-299.
- Salman, F. & Atmaca, Z. (2009). Erzurum’da Geleneksel Kadın Giysilerinin Özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Sanat Güzel sanatlar Fakültesi Dergisi, 15*, 11- 17.
- Subbaraman, S. (1999) Catalog-ing ethnicity. *Interventions, 1*(4), 572-589.
- Tosun, İ. & Koç, A. (2014). Pertek Yöresi Ağızlarındaki Bazı Birleşik Sözcükler. *2.Uluslararası Tunceli (Dersim) Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Birinci Baskı. 652-666.
- Tosun, İ. & Koç, A. (2011). Pertek (Tunceli) Yöresi Kurmancisinde Geçen Türkçe Sözcükler. *Diyalektolog. 2*. 55-76.
- Wilson, E. (1988) *Adorned in Dreams: Fashion and Modernity*. University of California.
- Woolf, V. (1928). *Orlando: A Biography*. A Harvest Book Harcourt, Inc.
- Yüksel, I. (2012). *Tunceli El Sanatları*. Tunceli: Tunceli Valiliği.

Kaynak Kişiler:

Besi Ağlar-Sin Köyü- Hozat- 1959- İlkokul mezunu.

Erdal Ağlar- Merkez-Tunceli- 1972- Üniversite mezunu.

Fatma Akgül- Koyungözü Köyü- Ovacık- Tunceli- 1936- Okuma-Yazma bilmiyor.

Fatma Şenli- Hozat- 1966- İlkokul mezunu.

Fedi Güler –Tunceli- Merkez -1914, Okuma-Yazma bilmiyor.

Hatun Kahraman- Doğan köy- Çemişgezek- 1936- Okuma-Yazma bilmiyor.

Hediye Ağlar- Merkez- Tunceli- 1932, Okuma-Yazma bilmiyor.

Hüseyin Bulut, 1940, Yamaçova-Pertek- İlkokul mezunu.

Hüseyin Şenli- Tunceli- Merkez- 1959- Ortaokul mezunu.

İbrahim Tosun- Pertek- 1968- Üniversite mezunu.

Leyla Arpa- Pertek- Tunceli- 1965- İlkokul mezunu.

Sultan Demir- Pertek- Tunceli- 1965, Lise mezunu, Sultan Moda Evi Sahibi.

Zülküf Durmuş, Yukarıgözübahçe- Pertek- 1930- Okuma-Yazma bilmiyor.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu çalışmanın verileri 2020 yılından önce toplandığı için, geçmişe dönük etik kurul onay belgesi alınmamıştır. Ancak araştırma etiğine uyulmuştur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. Since the data of this study were collected before 2020, no retrospective ethics committee approval document was obtained. However, research ethics were followed.

Teşekkür/Acknowledgment: Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı tarafından desteklenen “*Tunceli El Sanatları (2013-GS-B052)*” adlı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Katkılarından dolayı YYÜ- Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı’na teşekkür ederim.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0